

QEYDİYYAT VƏRƏQİ

“Tərcümə problemləri” mövzusunda Respublika elmi konfransı

İştirakçının adı, atasının adı, soyadı, elmi dərəcəsi, elmi adı	İmanova Nahidə Mahmud qızı Baş müəllim
Təmsil etdiyi müəssisə, şəhər	Bakı, Azərbaycan Dillər Universiteti
Telefon nömrəsi, elektron ünvanı	sahilamustafa@yahoo.com

İmanova S.R.
ADU

TƏRCÜMƏÇİ HAZIRLIĞI: MÜHÜM MƏDƏNİYYƏTLƏRƏRASI BACARIQLAR

Açar sözlər: *mədəniyyətlərərası səriştə, mediator, mədəniyyətlərərası kommunikasiya*

Müasir Azərbaycan gənclərinin digər dil və mədəniyyət daşıyıcıları ilə uğurlu ünsiyyət qurmaq bacarığına malik olması təhsil sisteminin qarşısında duran ən mühüm vəzifələrdəndir. Artıq xarici dillərin öyrənilməsi ilə bağlı hüquqi normativ sənədlərin hamısında dil və mədəniyyətlərin birgə öyrənilməsi nəzərdə tutulur.

Avropa Şurası artıq müasir informasiya cəmiyyətində, əmək-bazarı şəraitində hər bir sahədə təhsil alan gələcək ixtisasçıların uğurla realizə və adaptasiya olması üçün vacib olan kompetensiyalar, səriştələr siyahısına mədəniyyətlərərası səriştəni daxil etmişdir.

Tərcüməçi hazırlığında mədəniyyətlərərası səriştənin formalaşdırılması məsələsi xarici dilin leksik, qrammatik, fonetik quruluşuna yüksək səviyyədə yiyələnmək qədər vacibdir.

Tərcümə zamanı qrammatik və ya fonetik səhvlər tərcüməçinin dilə yaxşı yiyələnməməsinin göstəricisi kimi qarşılınırsa, mədəniyyətlərərası səriştənin olmaması isə qarşı tərəfdən hörmətsizlik, anlaşılmamazlıq, təhqir kimi qəbul edilə bilər.

Mədəniyyətlərərası səriştə xarici alimlər tərəfindən üç mövqedən tədqiq olunub:

- 1) ünsiyyətin-psixologiyası və nəzəriyyəsi mövqeyindən;
- 2) beynəlxalq biznes və menecment mövqeyindən;
- 3) tətbiqi linqvistika və xarici dillərin tədrisi metodikası mövqeyindən;

Sosial psixologiyada mədəniyyətlərarası səriştə digər mədəniyyətlərin nümayəndəsi ilə uğurlu ünsiyyət qurmaq bacarığı kimi qiymətləndirilir.

Tərcüməçi bir dildən o biri dilə deyil, həm də bir mədəniyyətdən digər mədəniyyətlərə tərcümə edir. Tərcüməçi mədəniyyətlər mediatorudur. O öz mədəniyyətinin mükəmməl təmsilçisi olmaqla bərabər, bu mədəniyyətin hüdudlarından kənara çıxaraq “dünya vətəndaşı” olmalıdır.

Gələcək tərcüməçilərdə yüksək səviyyəli mədəniyyətlərarası səriştə formalaşdırmaq üçün xarici dil müəllimləri bu bacarıqlar onlara aşılamalıdırlar.

- 1) öz doğma mədəniyyətini təmsil edərək, digər mədəniyyətləri qəbul etməyə hazır olmaq bacarığı;
- 2) mədəniyyətlər haqqında yeni bilikləri əldə etmək bacarığı;
- 3) digər mədəniyyətlərin nümayəndələrinə qarşı həssas olmaq bacarığı;
- 4) stereotiplərdən asılılıq kimi xüsusiyyətlərə üstün gəlmək bacarığı;
- 5) empatiya – özünü digərinin yerində hiss etmək, onun gözü ilə ətrafa, dünyaya baxmaq bacarığı;
- 6) mədəniyyətə tənqidi yanaşma bacarığı;
- 7) müxtəlif mədəniyyətlərin nümayəndələri ilə ünsiyyət zamanı düzgün strategiya seçmək, mümkün ola biləcək konfliktləri, anlaşılmalılıqları, gözlənilməz situasiyaları dəf etmək üçün hazır olmaq bacarığı;
- 8) Tərcümə prosesinin realizə olduğu situasiyadan asılı olaraq qarşısındakı mədəniyyətə uyğun düzgün üslub, ton, nitq janrı seçmək bacarığı;
- 9) Ünsiyyət zamanı həm öz doğma, həm də xarici linqvomədəni cəmiyyətin verbal və qeyri verbal davranış modellərini düzgün seçmək bacarığı;

ADU-nun tərcüməçi tələbələri Azərbaycanda keçirilən beynəlxalq səviyyəli müxtəlif tədbirlərdə könüllü qismində fəal iştirak edirlər. Bundan başqa Universitetimizdə mütəmadi şəkildə görüşlərdə müxtəlif ölkələrin nümayəndələri ilə ünsiyyət qurmaq imkanına malikdirlər. Bu tədbirlər və görüşlər zamanı onlar dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan iştirakçıları ilə uğurla ünsiyyət qurmaq, tərcüməçi kimi fəaliyyət göstərir, mədəniyyətlərarası səriştələrini artırırlar.

İsayeva Xəyalə Məclum qızı
ADU

İNGİLİS DİLİNDƏKİ MƏTNLƏRİN TƏRCÜMƏSİ ZAMANI AKTUALLAŞDIRMANIN TƏDQIQI

Açar sözlər: tema, aktuallaşdırma, rema, mətn, tərcümə

Aktuallaşdırma cümlənin mənasının əhəmiyyətli tərəflərini qabartmaq məqsədi daşıyır. Bu termin mətn daxilində öz əksini müxtəlif üsullarla tapır. Mətnlərin ingilis dilindən dilimizə tərcüməsində aktuallaşdırıcı vasitələrin iştirakı bir sıra maraqlı məqamlarla yadda qalır. Aktual üzvlənmə bütün dillərdə mövcuddur. Odur ki, Azərbaycan və ingilis dillərinin struktur-funksional paradiqmasında müqayisəli tədqiqi maraqlı olar. Bu, bir tərəfdən ümumi qanunauyğunluqları, digər tərəfdən, bu və ya digər dilin sintaktik mexanizmini üzə çıxardır.

Azərbaycan dilində aktual üzvlənmə söz sırası, prosodiya və qrammatik vasitələrlə özünü göstərir və yalnız cümlə öz predikasiyasını, xəbərini aldıqda müəllifin verdiyi ilkin nisbi bitmiş fikir ortaya çıxmış olur. İngilis dilində xəbər bilavasitə mübtədan sonra gəldiyindən fikir bitkinliyi, əsas informasiya tez formalaşır, onun müxtəlif xətlər üzrə – mübtədə və xəbər qrupu üzrə genişlənməsi davam edir. Azərbaycan dilində genişlənmə gedir və sonda bitmiş fikir hasil olur. Cümlə tamamlanmırsa, tema və rema ortada olmur. Mübtədə – isim və xəbər – feildən ibarət olan müxtəsər cümlələrdə paradiqmanın çıxış nöqtəsi mübtədə (tema) xəbərdən (rema) əvvəl